

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

СЦЕНІЧНИЙ ТВІР ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

студента 2 курсу, 7 м групи,
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації
«Цивільне право і процес»

_____ Сугака Олександра Сергійовича

Науковий керівник

к.ю.н.

_____ Ільченко Ганна Олександрівна

Гарант освітньої програми

д.ю.н.

_____ Примак Володимир Дмитрович

Київ-2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЦЕНІЧНОГО ТВОРУ ЯК ОБ'ЄТКА АВТОРСЬКОГО ПРАВА	
1.1.Поняття та ознаки сценічного твору як об'єкта авторського права.....	6
1.2. Виникнення авторського права на сценічний твір.....	15
1.3.Особливості виникнення та реалізація авторських прав на сценічні твори іноземними громадянами в Україні.....	25
РОЗДІЛ 2. СЦЕНІЧНИЙ ТВІР ЯК ПРЕДМЕТ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	
2.1.Розпорядження правами на сценічний твір на підставі договору.....	33
2.2.Проблеми застосування ліцензійного договору на сценічний твір у сфері культури.....	43
2.3.Перспектива функціональності державної реєстрації договору щодо розпорядження майновими правами на сценічний твір.....	48
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В Україні стрімко розвиваються та поширюються відносини щодо розпорядження правами авторів, але в той же час встановлені норми цивільного права для даної сфери є відносно звуженими. Виникає потреба приділити особливу увагу розвитку системи реалізації та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Виникнення спорів між суб'єктами цивільно-правових відносин у вказаному напрямку вказує на проблематику застосування національного законодавства, навіть коли такими суб'єктами є іноземні особи.

Використання сценічного твору, як об'єкту авторського права, досить часто носить публічний характер. В умовах технічного прогресу, діджиталізації сценічний твір як об'єкт авторського права потребує захисту прав авторів на умовному рівні «гаджет-людина», оскільки його використання на фізично вираженій сцені поступово відцифровується та використовується у мережі Інтернет. Правове регулювання такого процесу дуже вузьке та повинно постійно досліджуватися з метою удосконалення, оскільки відносини, що виникають на підставі договору часто виходять за межі та умови, встановлені законом. Спори щодо такого об'єкту авторського права, як сценічний твір набувають поширення та суспільного інтересу, але питання їх вирішення не має комплексного підходу.

В умовах пандемії COVID-19 реалізація сценічних творів значно зменшилась, оскільки основний інструмент реалізації, а саме - публічні покази та виступи прямо обмежуються карантинними заходами, звідси виникає перехід від традиційних способів реалізації до цифрових, де автор є недостатньо обізнаним в сучасних способах застосування твору, мало захищеним від недобросовісного використання твору.

Теоретичну основу та подальший напрямок для дослідження сценічного твору, як об'єкта авторського права, склали праці таких вчених та практикуючих юристів: Болкотун З.А.[46], Вакаренко О.Г.[46], Гордієнко С.Г.[24], Денисюк В.В.[25], Довгерт А.С.[35], Капіца М.[46], Кетрат А.А.[32], Кисіль В.І.[41],

Коваль І.Ф.[34], Кортлан Б.А.[35], Махновський Д.С.[46], Микитин В.І.[38], Мисенко О.П.[39,40], Нікулеско Д.С.[45], Примак В.Д.[50], Радченко А.І.[46], Санченко О.І.[55], Смородина А.Є.[70], Тарасенко Л. Л.[65], Харитонов Є.О.[62], Харитонova О.І.[63], Шахбазян К.С.[46], Штефан А.С.[64], Яворська О. С.[65] та інші.

Мета дослідження. Автор випускної кваліфікаційної роботи має на меті висвітлити поняття та ознаки сценічного твору, як об'єкту авторського права, момент виникнення таких творів у часі та просторі у різних суб'єктів цивільних правовідносин, а також окреслити головні переваги та недоліки договірних відносин у сфері розпорядження авторськими правами на сценічний твір, з метою подальших пропозицій щодо удосконалення законодавства.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати такі **завдання**:

- визначити поняття та ознаки сценічного твору, як об'єкту авторського права;
- дослідити момент з якого виникає та починає реалізуватися авторське право на сценічні твори ;
- проаналізувати особливості виникнення та реалізації авторського права у іноземних громадян в Україні;
- дослідити договірні аспекти розпорядження авторськими правами на сценічні твори відповідно до чинного законодавства України;
- окреслити проблеми застосування ліцензійного договору на сценічний твір у сфері культури та шляхи їх вирішення;
- окреслити перспективу державної реєстрації договору щодо розпорядження майновими правами на сценічний твір в умовах діджиталізації.

Об'єктом дослідження є правовідносини у сфері виникнення та реалізації сценічних творів.

Предметом дослідження є сценічний твір, як об'єкт авторського права.

Методами дослідження стали діалектичний, порівняльно-правовий, історико-правовий, формально-логічний та інші методи.

При виконанні випускної кваліфікаційної роботи був використаний порівняльно-правовий метод, який застосовувався з метою вивчення вітчизняного та зарубіжного законодавства про визначення сценічних творів, як об'єктів авторського права. За допомогою історико-правового та діалектичного методів вдалося дослідити процес реалізації сценічних творів та їх реалізації у часі та просторі. Із застосуванням формально-логічного методу було опрацьовано наукову літературу по темі дослідження та проаналізовано практику Верховного Суду та інших судів України.

Наукова новизна дослідження полягає у застосуванні норм діючого законодавства та внесення пропозицій у сфері управління, розпорядження та захисту авторських прав на сценічні твори, що використовують суб'єкти цивільних правовідносин, порівнянні таких норм в Україні з нормами, що діють в Європейському Союзі.

Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи викладено у статті «Розпорядження правами на сценічний твір на підставі договору», що опублікована у збірнику наукових статей «Правове регулювання цивільних відносин», Київський національний торговельно-економічний університет, Київ, 2021.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розкриває суть поняття «сценічний твір» у всебічному розумінні та щодо відносин, де таке поняття використовується. Зібраний матеріал і узагальнення можуть бути використані для підготовки узагальнюючих праць, при підготовці лекційних занять та спецкурсів у вищих навчальних закладах.

Структура випускної кваліфікаційної роботи обумовлена метою і предметом дослідження та авторським підходом до розгляду обраної теми. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, які включають в себе шість підрозділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 65 сторінок, із яких основна частина роботи займає 56 сторінок. Список використаних джерел складається з 70 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЦЕНІЧНОГО ТВОРУ ЯК ОБ'ЄКТА АВТОРСЬКОГО ПРАВА

1.1. Поняття та ознаки сценічного твору як об'єкта авторського права

Більшість науковців зводять поняття об'єкту авторського права до правовідносин суб'єктів, що виникають у сфері інтелектуальної власності. Сценічний твір у такому випадку не лише процес інтелектуальної діяльності особи, а певний комплекс взаємовідносин. За загальноприйнятою думкою правників, об'єктом вважається те, з приводу чого виникає і здійснюється діяльність суб'єктів правовідносин.

У цивільно-правових відносинах об'єктом вважається те, на що орієнтоване цивільне право та цивільно-правовий обов'язок. Тобто, об'єктом цивільних правовідносин можуть бути матеріальні чи нематеріальні блага, що за своєю природою нерозривні із суб'єктом, який спрямовує їх на виникнення цивільних правовідносин.

У розумінні об'єктів авторського права, що підлягають охороні законом приділяється увагу творчій діяльності особи, метою якої є створення унікального об'єкту, неповторного, тобто індивідуального визначеного. Стаття 433 Цивільного кодексу України дає перелік об'єктів авторського права, серед яких:

- 1) літературні та художні твори, зокрема:
 - романи, поеми, статті та інші письмові твори;
 - лекції, промови, проповіді та інші усні твори;
 - драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори;
 - музичні твори (з текстом або без тексту);
 - аудіовізуальні твори;
 - твори живопису, архітектури, скульптури та графіки;

- фотографічні твори;
- твори ужиткового мистецтва;
- ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки;
- переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або художніх творів;
- збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

2) комп'ютерні програми;

3) компіляції даних (бази даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

4) інші твори [4].

Законодавець не визначив таке поняття, як «твір» в цілому, хоча характеризує його ознаки у різних випадках. В той час, коли одними з ознак твору загалом є результат творчої діяльності та оригінальність з боку суб'єкта, чого не можна сказати про сценічний твір, оскільки останній повинен мати наявність об'єктивної форми, тобто вираження в матеріальному світі (доступність відтворення).

До тих пір, поки думки і образи автора не проявилися назовні, а існують лише у вигляді творчого задуму, вони не можуть бути сприйняті іншими людьми [39]. Сценічний твір має певні ознаки, що характеризують його, як об'єкт авторського права, а саме: індивідуальний, унікальний та творчий результат діяльності суб'єкта чи суб'єктів, якими він створений. При таких вимогах твір не обов'язково має бути абсолютно новим втіленням ідеї автора, але в будь-якому випадку - неповторним, вираженим в об'єктивній формі.

Харитонова О.І. зазначає, що для охорони авторського права на твір не має значення форма вираження твору (письмова або усна), не має значення і форма поширення або повідомлення твору для загального відома [63, с.102].

Санченко О.І., посилаючись на статтю 8 Закону України "Про авторське право та суміжні права" зазначає, що розмежування сценічного твору і його

постановки на різні об'єкти авторського права не є виправданим [55, с.157], але таке твердження є суперечливим. Головні культурні сцени країни, наприклад, Національна опера України, Київський національний академічний театр оперети, Драматичний театр імені Івана Франка, як правило, використовують у своїй діяльності твори, що є суспільним надбанням, а формування сценічної постановки такого твору є комплексом об'єктів авторського права. Об'єднання таких понять, як і їх розмежування, в сучасному праві відсутнє.

Саме поняття «сценічний твір» у законодавчій базі відсутнє, але в доктрині присутня думка, що сценічний твір - літературний твір, написаний у діалогічній формі та призначений для виконання на сцені.

Пропонується визначити поняття сценічний твір, як об'єкт авторського права у такому вигляді:

«Сценічний твір – це результат інтелектуальної чи творчої діяльності автора в сфері літератури, мистецтва, науки, техніки, який може бути відтворений методом публічної постановки, у спосіб не заборонений законом.»

Постановка сценічного твору підпадає під охорону авторським правом не як окремий об'єкт авторського права, а як комплекс об'єктів авторського права, що визначені індивідуальними ознаками та придатні до показу разом (наприклад у вигляді вистави). Слід зауважити, що законодавство про авторське право визначає, що охороні підлягають всі твори, як оприлюднені, так і не оприлюднені, як завершені, так і не завершені, незалежно від їх призначення, цінності, жанру, обсягу, мети [1, 2].

Авторське право захищає права автора на створений ним сценічний твір з моменту вираження твору в матеріальній формі (у нотній формі, у формі фонограми, відеограми або у формі, що зчитується комп'ютером). Захисту підлягають як готові твори, так і робочі матеріали. Ідеї не підлягають захисту авторським правом [19, с.34].

У період активної діджиталізації суспільства варто зауважити, що в Україні присутній розвиток авторського права на сценічні твори у цифровому середовищі. Проект Закону України «Про віртуальні активи»[51] визначає, що

віртуальний актив може бути як самостійним об'єктом цивільного обороту, так і посвідчувати майнові або немайнові права, зокрема, права вимоги на інші об'єкти цивільних прав. Віртуальний актив NFT (далі - невзаємозамінний токен) можна використовувати для створення штучного дефіциту цифрового твору, створюючи лише один невзаємозамінний токен для обраної копії з унікальним підписом. Цим невзаємозамінні токени-твори схожі на предмети з автографом [69]. Унікальну ідентичність та право власності на невзаємозамінний токен можна перевірити за допомогою книги блокчейну. Тобто такі твори та їх копії є новим видом об'єктів авторського права та можуть використовуватися на віртуальних сценах безпосереднім власником – суб'єктом цивільних правовідносин.

Головною умовою реалізації вищевказаного об'єкту авторського права є прийняття в цілому Закону України «Про віртуальні активи», що понесе за собою відповідні зміни до Цивільного кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права» та інших нормативно-правових актів.

До сценічних творів та творів, придатних до постановки можна віднести:

Музичні твори: духовна музика (спірічуел, псалми, гімни, хорали); театральна музика; танцювальна музика; симфонічна музика (симфонія, сюїта, увертюра, симфонічна поема); інструментальна музика; вокальна музика (пісня, вокаліз, рок-музика, поп-музика); електронна музика; кіномузика; попури.

Драматичні твори: трагедія; комедія; трагікомедія; драма; мелодрама; містерія; водевіль; фарс.

Музично-драматичні твори: опера; оперета; ораторія; кантата; музична драма; музична комедія; мюзикл; рок-опера.

Хореографічні твори: балет; естрадний танець; народний танець; бальний танець; спортивний танець; хореографічна сценка.

Пантоміми: танцювальна; класична; акробатична; ексцентрична.

Слід звернути увагу на те, що авторське право розповсюджується на усі сценічні твори, незалежно від їх художнього рівня. Авторське право охороняє як високохудожні твори, так і твори, художній рівень яких не є високим. Якість

твору визначається при його опублікуванні, визначенні кількості примірників, авторської винагороди [44].

Сценічний твір є незалежним від інших матеріальних об'єктів в яких він втілений, оскільки відділений від них авторським правом. Тобто, незалежно від відтворення твору різними суб'єктами цивільно-правових відносин, права належать автору та можуть бути відчужені лише у встановленому законом порядку.

Сценічний твір та постановка сценічного твору здебільшого не можуть розглядатися як єдиний об'єкт авторського права, оскільки їх окремі частини можуть бути об'єктами авторського права та використовуватися самостійно [61, с.85].

Поняття постановки сценічного твору є загальним, а при тлумаченні постановки варто зазначити, що вона складається з робіт різних суб'єктів авторського права, таких як автор музики (композитору), автор лібрето, хореограф, режисер-постановник, художник-сценограф, художник по костюмах, в деяких випадках навіть перекладачі. Таке об'єднання діяльності суб'єктів авторського права висвітлює сценічний твір та постановку сценічного твору досить складними поняттями в цивільно-правовій науці та потребують до себе особливої уваги щодо охорони прав авторів.

В процесі постановки сценічного твору використовується значна кількість різних об'єктів інтелектуальної власності. Фактично вони поділені на:

- об'єкти авторського права, серед яких тексти сценаріїв, твори музичного мистецтва, костюми, декорації та інші реквізити;
- об'єкти суміжних прав, серед яких фонограми, переклади, акторська гра, хореографія;
- запатентовані рішення щодо світлових, звукових інсталяцій;
- інші об'єкти, такі як спонсорська реклама (рекламні буклети, банери, найменування, торгові марки), яку використовують майданчики, що реалізують сценічні твори.

Процес постановки сценічного твору пов'язаний великою кількістю об'єктів інтелектуальної власності, проте починається з об'єктів саме авторського права. Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності вважає, що першопочатковим об'єктом авторського права, з якого починається утворення сценічного твору та подальша його постановка - це сценарій. Але таке твердження є суперечливим, оскільки сценарій може бути абсолютно новим твором, а може базуватися на іншому творі (який переробляється під конкретну сценічну постановку), і у цьому разі йдеться про похідний твір [66]. Будь-який сценарій є лише початком інтерпретування постановки похідного твору. Законом України «Про театри та театральну справу» визначено, що театральна постановка – це твір театального мистецтва, створений на основі драматургічного, музично-драматургічного або літературного твору, що має єдиний задум та конкретну назву [6].

Театральна постановка є одним із найбільш поширених сценічних творів, яка реалізується у формі вистави. Вистава починається з керованої діяльності конкретного суб'єкта авторського права, що реалізує свій об'єкт інтелектуальної власності. Здебільшого таким суб'єктом вважають режисера-постановника [40].

Режисер-постановник спрямовує творчу роботу всіх інших постановників (художник-постановник, художник-декоратор, художник з костюмів, художник зі світла, балетмейстер-постановник, диригент-постановник, хормейстер-постановник тощо) та акторів. Для виникнення авторських прав у кожного з вказаних вище осіб необхідним є наявність самостійного творчого рішення (задуму), яке знаходить свій вияв у виставі [65, с.260]. У зарубіжній науковій літературі відзначають, що складно розмежувати авторський (творчий) внесок кожного із суб'єктів, які долучені до створення вистави, а сама вистава не завжди є об'єктом авторського права [67].

Публічний показ такого сценічного твору, як театральна постановка передбачає, що особа, яка сприймає такий твір зі сцени може сприймати його у початковому вигляді (текст, звук, зображення). Початковий твір є окремим

об'єктом авторського права, але його розкриття відбувається саме на сцені, де він komponує з іншими об'єктами авторського права.

Постановка сценічного твору сприймається у матеріальному світі органами слуху та зору, менше тактильними відчуттями, а тому обов'язково має матеріально виражену форму, на відміну самого твору, що може бути виражений в об'єктивній формі. На такому прикладі слід зазначити, що зміна форми твору призводить до зміни його змісту, що в свою чергу додає до нього певні компоненти вже нового об'єкту авторського права[68, с.26].

При постановці сценічного твору часто виникають питання щодо розподілу винагород [17, с.8], оскільки внесок кожного суб'єкта авторських прав та об'єктів інтелектуальної власності, що є похідними від них, важно визначити, так як всі вони спрямовують свою діяльність на створення сценічного твору, придатного до постановки.

Пропонується наступне визначення постановки сценічного твору:

«Постановка сценічного твору – це публічне відтворення задуму автора сценічного твору самостійно чи за допомогою окремих об'єктів авторського права, що відповідають задуму автора, у спосіб не заборонений законом.»

Щодо охорони сценічного твору та постановки сценічного твору, як об'єктів авторського права, залишається відкритим питання їх розповсюдження, коли вони вже втілені у матеріальному світі. Законом не встановлено право доступу на окремі оригінали чи їх копії.

Кожен автор має право вимагати доступ до твору у особи, яка володіє матеріальним об'єктом, де цей твір розміщується, але в деяких випадках такий володільець не є власником авторських прав (у випадку коли вони передані у встановленому законом порядку)[22, с.9]. Наприклад, Державне підприємство «Національний академічний театр опери та балету України імені Т.Г.Шевченка» не має безпосереднього права розпорядження авторськими правами більшості авторів, оскільки останні співпрацюють з третіми сторонами щодо використання авторських прав, що в свою чергу є обтяженням прав автора. Тобто вимога

доступу до творів має надходити саме до третьої сторони, хоча закон не розглядає таких варіантів.

Навіть в таких випадках невиключні майнові права на відтворення на матеріальних об'єктах залишаються у автора, а для інших цілей передбачається вже пред'явлення вимоги доступу за законом чи договором.

Підставою такої вимоги буде належність автору виключного права на використання твору, що дозволяє йому використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом [5].

Закон не передбачає абсолютного захисту від недобросовісного використання твору з боку автора чи володільця виключних прав, володільця матеріального об'єкту, де розміщено твір [58, с.45].

Складна система реалізації об'єктів авторського права не дає змогу захистити автора від недобросовісного, але в той час законного використання творів на матеріальних об'єктах. Організація колективного управління не маючи регламентованого порядку на управління майновими правами на твори не має змоги захистити автора у більшості випадків порушення авторських прав [21, с. 91-93].

Семен Степанович Гулак-Артемівський, який є автором відомого кожному театралу лібретто «Запорожець за Дунаєм» у розумінні викладеного матеріалу є автором безпосередньо сценічного твору (лібретто викладається у формі вірша, рідше прози та призначене для сценічного дійства поєднаного з музикою, словами). Вже похідною від сценічного твору є постановка сценічного твору, яка в часі пережила відомого композитора. Сценічна постановка вказаного лібретто у Національній опері України включає в себе режисуру та постановку від Анатолія Анатолійовича Солов'яненка, авторську хореографію Аніко Юрїївни Рехвіашвілі, права на яку перейшли до правонаступника, але продовжують своє існування, а також неповторні костюми від Марії Сергіївни Левитської тощо. Тобто кожна вказана особа є автором певної частини постановки сценічного твору.

Саме авторство обумовлює існування сценічного твору, та надає сенсу існуванню відомих творів та постановок сценічних творів, що демонструють нам найрізноманітніші культурні сцени країни [56 с.77].

Спираючись на викладений у дослідженні матеріал, наведені приклади використання авторських прав у сфері сценічного мистецтва пропонуються наступні доповнення законодавства:

1) п.1 ч.1. ст. 433 Цивільного кодексу України доповнити наступними поняттями :

- сценічний твір - результат інтелектуальної чи творчої діяльності автора в сфері літератури, мистецтва, науки, техніки, який може бути відтворений методом публічної постановки, у спосіб не заборонений законом;

- постановка сценічного твору - публічне відтворення задуму автора сценічного твору самостійно чи за допомогою окремих об'єктів авторського права, що відповідають задуму автора, у спосіб не заборонений законом

2) ст. 23 Закону України «Про театри та театральну справу» доповнити наступним поняттям :

- автор або інша уповноважена ним особа, чи особи які мають відповідні права в установленому законом порядку надають дозвіл на використання у будь-якому вигляді твору. В іншому випадку використання твору у будь-якому вигляді забороняється.

Дані пропозиції щодо визначення поняття сценічний твір, постановка сценічного твору, а також надання автором дозволу на використання твору можуть бути імплементовані до законодавства України, а також використовуватись у правозастосовній діяльності органів охорони прав інтелектуальної власності.

1.2. Виникнення авторського права на сценічний твір

Закон України «Про авторське право і суміжні права», в першу чергу, орієнтований на захист прав авторів. Прийняття такого нормативно-правового акту стало важливим кроком України до створення належного регулювання та захисту прав авторів не тільки на національному рівні, а і у світі в цілому.

Відповідно до ч. 2 ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права» авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей [5].

В даному випадку трактування закону є суперечливим, оскільки для гарантованого захисту авторських прав необхідно здійснити реєстрацію авторського права у встановленому законом порядку [18, с.18]. Така процедура по завершенню дозволяє захистити права автора. До того ж ратифіковані Україною міжнародні документи мають певні розбіжності у даному питанні. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року у статті 3 наголошує :

«Будь-яка Договірна Держава, за внутрішнім законодавством якої неодмінною умовою охорони авторського права є дотримання формальностей, як-от: депонування примірників, реєстрація, застереження про збереження авторського права, нотаріальні посвідчення, сплата зборів, виготовлення або випуск у світ примірників твору на території цієї Держави, - має вважати ці вимоги виконаними щодо всіх творів, які охороняються на підставі цієї Конвенції, і які вперше випущені в світ поза територією цієї Держави і автори яких не є її громадянами, якщо, починаючи з першого випуску в світ цих творів, усі їхні примірники, випущені з дозволу автора або будь-якого іншого власника його прав, носитимуть знак «С» із зазначенням імені власника авторського права і року першого видання, цей знак, ім'я і рік випуску мають бути розташовані таким чином і на такому місці, які б ясно показували, що авторське право зберігається.»[2].

Натомість Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 року у частині 1, 2 статті 5 зазначає:

«Щодо творів, з яких авторам надається охорона на підставі цієї Конвенції, автори користуються в країнах Союзу, крім країни походження твору, правами, які надаються нині або будуть надані в подальшому відповідними законами цих країн своїм громадянам, а також правами, особливо надаваними цією Конвенцією.

Користування цими правами і здійснення їх не пов'язані з виконанням будь-яких формальностей; таке користування і здійснення не залежать від існування охорони в країні походження твору. Отже, крім установлених цією Конвенцією положень, обсяг охорони, рівно як і засоби захисту, що забезпечують автору охорону його прав, регулюються виключно законодавством країни, в якій виникає потреба в ній.»[3].

Більшість науковців схиляється до думки, що виникнення авторського права з факту його реєстрації у відповідних органах не відповідає сучасності, оскільки такі норми діяли і в деяких випадках діють на території держав, що прирівнюють авторське право до здійснення комерційної діяльності, що в свою чергу є застарілим твердженням та потребують виокремлення в окремий інститут інтелектуальної власності.

В посібнику для суддів з інтелектуальної власності зазначається, що авторське право виникає з самого факту створення твору, а не на основі визнання його яким-небудь адміністративним органом. У деяких державах збереглося зобов'язання реєструвати твір для того, щоб користуватися авторським правом, однак це зобов'язання є пережитком епохи привілеїв в тих країнах, де авторське право помилково прирівнюється до права промислової власності, зокрема, до патентного права і права на товарний знак [47, с.47].

Авторське право, що сформувалося в Україні не передбачає вимогу застосування спеціальних процедур, єдина вимога при створенні твору - його об'єктивна форма. Будучи втіленим у певній формі, твір стає доступним для сприйняття іншими особами, в цьому і полягає значення форми вираження твору

для набуття ним авторсько правової охорони. Відповідно до ч. 2 ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права», правовій охороні підлягають всі твори, як завершені, такі не завершені. Момент готовності твору може визначити лише автор, тільки йому відомо, коли «поставити крапку» в роботі над твором [64, с.47].

Сценічний твір в теорії може існувати у незавершеному вигляді [23, с.182], але в такому випадку він не може бути придатним до постановки, що втрачає сенс його створення. Таким чином виникає питання доцільності правової охорони незавершеного сценічного твору, тому в подальшій його реалізації відсутній момент кульмінації, а отже творчий задум автора відсутній [60, с.27].

Пропонується визначити, що твір, який є незавершеним, має мати ознаку, що в майбутньому може спрямувати його до завершення, чи ознаки розподілу твору на частини.

Відповідні доповнення слід викласти у ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» в наступній редакції: «незавершений сценічний твір - об'єкт авторського права, який є частиною творчого задуму автора та викладений в об'єктивній формі, вважається таким, що охороняється законом протягом 5 років з моменту створення».

Такий термін охорони авторського права є доцільним, оскільки в бурхливому розвитку суспільства ідеї до створення сценічних творів часто пов'язані спільними рисами, в деяких випадках повними збігами ідей декількох авторів, але вони не можуть реалізуватися через охорону законом тих чи інших частин незавершених творів. Норми, що регламентують такі випадки можуть визначити простір відповідальності автора та дати змогу втілювати ідеї іншим авторам без побоювань відповідальності, а також більш чітко визначати момент виникнення авторського права на сценічний твір.

Питання щодо визначення, який саме сценічний твір є частиною, а який повним за обсягом ставиться до автора, який має чітко виразити свою ідею, чи сформулювати певну концепцію, виразити об'єктивну форму і дати змогу

сприймати такий об'єкт авторського права в просторі [29, с.48]. Тільки у такому випадку момент виникнення авторського права буде сприйматися, як сталий.

Штефан А.С. зазначає, що для визнання частини твору такою, що має авторсько-правову охорону, слід виходити з сукупності трьох факторів:

- вираз у тій чи іншій формі, що впливає з виду відповідного твору;
- належність до результатів творчої діяльності автора;
- здатність використовуватися окремо, незалежно від твору в цілому [64, с. 48].

Відповідно до статті 9 Закону України «Про авторське право і суміжні права» частина твору, яка може використовуватися самостійно, у тому числі й оригінальна назва твору, розглядається як твір і охороняється відповідно до цього Закону.

Судова практика щодо захисту авторського права і суміжних прав в ухвалі вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у складі головуючого Луспеника Д.Д., суддів Гулька Б.І., Журавель В.І. від 12.07.2017 № 760/4704/16-ц визначає:

«... Відповідно до ст. 28 Закону України «Про авторське право та суміжні права» авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення і починає діяти від дня створення твору. Таким чином, моментом виникнення авторського права є момент створення твору. Отже, авторські права не підлягають обов'язковій реєстрації і належність авторських прав на твори може бути підтверджена наданням оригіналу або примірника твору.

Аналогічні положення містять ст. 437 та ст. 435 ЦК України, у яких йдеться про те, що первинним суб'єктом авторського права є автор твору. За відсутності доказів іншого, автором твору вважається фізична особа, зазначена звичайним способом як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства). Суб'єктами авторського права є також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори відповідно до договору або закону.

Відповідно до ч. 2 ст. 11 Закону України «Про авторське право та суміжні права» авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для

виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрації твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей. Таким чином, моментом виникнення авторського права є момент його створення.

Згідно зі ст. 11 Закону України «Про авторське право та суміжні права» первинним суб'єктом, якому належить авторське право, є автор твору. За відсутності доказів іншого автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства).

Тому для виникнення та здійснення авторського права не вимагається реєстрація права на твір чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей. Реєстрація може здійснюватись на вимогу суб'єкта авторського права, але вона не має правостановлюючого характеру...» [15].

При визначенні моменту виникнення авторського права на сценічний твір слід враховувати положення частини 1 статті 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права», а саме за відсутності доказів іншого автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору. Це положення застосовується також у разі опублікування твору під псевдонімом, який ідентифікує автора.

Творчість проявляється в неpubлічності та без якихось додаткових індикаторів суспільство не може знати, хто є автором твору. Правовим інструментом, що вирішує цю проблему, слугує презумпція авторства[46, с.23].

Презумпція авторства закріплює законний зв'язок між суб'єктом - автором та об'єктом - безпосередньо твором [54, с.205]. Таке поняття створює простір у якому виникають всі майнові та немайнові авторські права у вигляді певної послідовності.

З моменту створення твору виникають особисті немайнові права автора, які знаходяться з ним у тісному зв'язку, в них відсутня фінансова складова, їх суть пов'язана з психологічним і соціальним станом людини, що ніяк не впливає на функціональний, рефлексорний стан.

Законодавець закріпив особисті немайнові права автора у ст. 438 ЦК України та у ч. 1 ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права», а саме:

1) у ст. 438 ЦК України закріплені такі права:

- вимагати зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору, якщо це практично можливо;
- забороняти зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору;
- обирати псевдонім у зв'язку з використанням твору;
- на недоторканність твору [4].

2) у ч. 1 ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначено наступні права:

- вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо;
- забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом;
- вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання;
- вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора [5].

Переглядаючи вищевикладені положення одразу можна побачити, що вони хоч і є по суті однаковими, але Закон України «Про авторське право і суміжні права» більш детально закріплює особисті немайнові права автора, тож доцільно викласти їх у ст. 438 ЦК України.

Кожна особа має право на визнання її творчої діяльності як об'єкту авторського права, звідси виникає поняття права авторства [1, ст.41].

Право авторства встановлює нерозривний зв'язок між особою та об'єктом авторського права у матеріальному світі та є одним із головних факторів щодо визначення моменту виникнення авторського права на твір.

Поняття розкривається в інших умовах, наприклад, коли автор самостійно визначає належність твору до свого власного імені чи створеного ним псевдоніму, а в деяких випадках залишає за собою право на анонімність. Але варто враховувати, що право на застосування імені вбачає використання твору у матеріальному світі, в той час коли право авторства починає проявлятися в момент створення твору.

При публічному виконанні сценічного твору автор має право вимагати вказувати своє ім'я на окремих об'єктах авторського права, які використовуються в процесі постановки сценічного твору [31, с.17-18]. Кожна окрема частина постановки сценічного твору може носити характер похідного твору. Наприклад, знаменита опера Рігалетто італійського композитора Джузеппе Верді виконується італійською мовою, а авторський переклад до неї буде вже новим об'єктом авторського права, але з характером від похідного твору. Тобто наявність нових об'єктів у первинному творі це лише спосіб творчого вираження автора окремих частин оригіналу. Момент виникнення нових об'єктів не впливає на момент виникнення первинного твору, оскільки останній залишається у незмінному вигляді, змінюється лише форма вираження змісту твору.

Стосовно майнових авторських прав слід вказати, що головною їх метою є право на охорону та право на використання твору [33, с.41].

Майнова цінність авторського права виявляється в можливості власника прав здійснювати контроль за використанням його творчості, завдяки чому вона перебуває в суворій залежності від можливостей, які має власник прав у галузі їх охорони [35, с.266].

Відповідно до статті 15 Закону України «Про авторське право та суміжні права», до майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать:

- виключне право на використання твору;

- виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

- виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяє йому використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом.

А також виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти:

- 1) відтворення творів;
- 2) публічне виконання і публічне сповіщення творів;
- 3) публічну демонстрацію і публічний показ;
- 4) будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення;
- 5) переклади творів;
- 6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів;
- 7) включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо;
- 8) розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору;
- 9) подання своїх творів до загальної відомої публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором;
- 10) здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер;
- 11) імпорт примірників творів [5].

Основним інструментом реалізації майнових прав автора на сценічний твір є його постановка, публічне виконання. Процес постановки сценічного твору передбачає виконання окремих його елементів у найрізноманітніший спосіб для всіх охочих у спеціально відведених місцях, що сприймають твір безпосередньо чи за допомогою певних технічних пристроїв, що передають концепцію для сприймаючого. Саме рішення автора про подальше розповсюдження твору у світі є основою реалізації виключних майнових прав автора. Публічним виконанням сценічного твору починається з моменту, коли твір може сприймати певна кількість осіб, а не тільки автор [48, с.172].

Важливість виникнення моменту, з якого виникають майнові права автора на сценічний твір обумовлена саме доступом до сприйняття [30, с.21]. Кожний автор окремо приймає рішення про доступність результатів своєї особистої творчої діяльності, дає дозвіл на оприлюднення твору, визначає способи, за допомогою яких твір буде реалізовано, а також рішення про доступність постановки, публічного показу у певному місці та в певний час.

Важливо згадати про службовий сценічний твір, оскільки більшість культурних закладів, що функціонують в Україні, наймають авторів, які вкладують свою інтелектуальну діяльність саме для створення службового твору. Виникає дуже багато спорів щодо визначення авторства між керівництвом Театрів та їх найманими працівниками. Основною проблемою, яка виникає у зв'язку з використанням службового твору є визначення моменту, з якого у однієї зі сторін виникає право заборони використання твору [36, с.85-93]. Театри, здебільшого, розриваючи трудові відносини з працівниками (авторами) залишають за собою право використання твору в межах своєї театральної діяльності, а працівники, в свою чергу, користуються Законом України «Про авторське право і суміжні права», який прямо не регулює обсяг прав автора, як працівників закладу культури при його вивільненні.

В будь-якому випадку автор, що є працівником в установах будь-якої форми власності, та створює службовий твір - вважається його автором одразу після його створення та набуває особисті немайнові права [59, с.71-73].

У випадку, якщо такий твір був створений в порядку виконання службових обов'язків в процесі роботи на певну особу, він вважається службовим і майнові права (використовувати, давати право використовувати, забороняти використовувати тощо) на нього належать роботодавцю, якщо інше не передбачено договором між ними. Для того, щоб твір вважався службовим, необхідна наявність наступних ознак:

- твір створений за трудовим договором або за цивільно-правовою угодою і в порядку їх виконання;
- твір пов'язаний із трудовими обов'язками працівника, визначеними в трудовому договорі, посадових інструкціях чи інших документах роботодавця і працівник із ними ознайомлений;
- твір створений за окремим дорученням роботодавця [45].

Роботодавцям слід ретельно підходити до трудових відносин з авторами та не менш ретельно визначати механізми, за якими майнові права автора будуть переходити саме до них.

За створення і використання службового твору автору належить авторська винагорода, розмір та порядок виплати якої встановлюються трудовим договором (контрактом) або цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем [16].

Твори, які створені у порядку виконання службових обов'язків працівниками потребують належного їх закріплення за роботодавцем відповідно до трудового договору, посадових інструкцій тощо. Слід розуміти, що умови, які створює роботодавець для автора службового твору будуть прямо прив'язані до робочого місця, а сам кінцевий результат, тобто твір, - багато в чому буде залежати від умов, в яких він створювався.

1.3. Особливості виникнення та реалізації авторських прав на сценічні твори іноземними громадянами в Україні

Відповідно до статті 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права» Іноземці та особи без громадянства, відповідно до міжнародних договорів чи на основі принципу взаємності, мають однакові з особами України права, передбачені цим законом. Насамперед таке положення є принципом національного режиму, за яким держава надає іноземним авторам чи об'єднанням авторів тіж самі права, якими користується автор, що має українське громадянство [28, с.55]. Реалізація авторських прав іноземного автора, в першу чергу, враховує положення міжнародних договорів у сфері реалізації та захисту авторських прав. В свою чергу в Україні ратифіковані більшість основних міжнародних документів, що регулюють відносини у сфері авторського права, такі як:

- Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності;
- Всесвітня конвенція про авторське право;
- Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів;
- Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм.

Стаття 26 Конституції України встановлює, що іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, - за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України, аналогічне положення містить і стаття 3 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [7].

Основним інструментом правової охорони авторських прав для іноземців є Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року, яка 17.01.1994, яка набула чинності в Україні та розширила правове поле не тільки іноземного автора, а і

надала змогу захистити авторів, які є громадянами України, поза межами нашої держави.

Щодо моменту виникнення авторського права у іноземних громадян доцільно згадати статті 2 та 6 Всесвітньої конвенції про авторське право, в яких зазначається:

«Випущені в світ твори громадян будь-якої Договірної Держави, рівно як і твори, вперше випущені в світ на території такої Держави, користуються в кожній іншій Договірній Державі охороною, яку така Держава надає творам своїх громадян, які вперше випущені в світ на її власній території, а під «випуском у світ» у розумінні Конвенції слід розуміти відтворення в якій-небудь матеріальній формі і надання невизначеному колу осіб примірників твору для читання або ознайомлення шляхом здорового сприйняття»[2].

У іноземних суб'єктів авторського права і суміжних прав відповідно до частини 2 статті 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права» авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей, але враховуючи положення частини 1 статті 3 Всесвітньої конвенції про авторське право варто пам'ятати, що:

«будь-яка Договірна Держава, за внутрішнім законодавством якої неодмінною умовою охорони авторського права є дотримання формальностей, як-от: депонування примірників, реєстрація, застереження про збереження авторського права, нотаріальні посвідчення, сплата зборів, виготовлення або випуск у світ примірників твору на території цієї Держави - має вважати ці вимоги виконаними щодо всіх творів, які охороняються на підставі цієї Конвенції, і які вперше випущені в світ поза територією цієї Держави і автори яких не є її громадянами, якщо, починаючи з першого випуску в світ цих творів, усі їхні примірники, випущені з дозволу автора або будь-якого іншого власника його прав, носитимуть знак «С» із зазначенням імені власника авторського права і року першого видання, цей знак, ім'я і рік

випуску мають бути розташовані таким чином і на такому місці, які б ясно показували, що авторське право зберігається.»[11].

На практиці виникає розбіжність у розподілі винагород за використання авторських прав автора, що є громадянином України та іноземним автором [57]. Так, авторське право оцінюється з урахуванням економічних складових держави, яка є батьківщиною іноземного суб'єкта і в розрахунок включають в себе особливості реалізації авторських прав інших країн. Такі положення не врегульовані нормативно-правовими актами, є договірними та не мають сталої форми. Застосування національного режиму з питань винагород використовується лише у випадку, коли іноземний автор у процесі реалізації своїх авторських прав співпрацює з установами державного сектору, що фінансуються державою. Варто враховувати, що за будь-яких обставин такого застосування воно буде реалізовуватись автоматично, тобто іноземні суб'єкти авторського права і суміжних прав не мають права вимагати застосування інших, аніж національний способи реалізації авторського права [27, с.98-99].

Лише у випадку порушення державою прав іноземного автора можуть ініціюватися інші способи реалізації таких прав та їх захисту. Таким чином іноземні особи можуть посилатися на законодавство у сфері захисту авторських прав країни, громадянином якої вони є, але таке правило не поширюється на осіб без громадянства.

Ведучи мову про обсяг прав, якими користуються іноземні особи, слід додати, що охорона, встановлена Законом України «Про авторське право і суміжні права», поширюється на іноземних осіб також на підставі статті 3 цього Закону, а саме на:

- осіб, які мають постійне місце проживання на території України (для юридичних осіб - місцезнаходження на території України), незалежно від того, на якій території вперше були оприлюднені їх твори чи об'єкти суміжних прав;
- осіб, твори чи об'єкти суміжних прав яких були вперше оприлюднені на території України або не оприлюднені, але які знаходяться в об'єктивній формі на території України;

- осіб, твори чи об'єкти суміжних прав яких були вперше оприлюднені в іншій країні та протягом 30 днів після цього оприлюднені на території України;
- інших осіб, які мають авторське право і (або) суміжні права. Також стаття 3 Закону України «Про авторське право і суміжні права» зазначає, що суб'єктам авторського права і (або) суміжних прав, незалежно від їх громадянства, твори чи об'єкти суміжних прав яких вперше оприлюднені на території іншої держави або не оприлюднені, але знаходяться в об'єктивній формі на території іншої держави, правова охорона надається відповідно до міжнародних договорів України [41, с.379].

Погоджуючись з професором А.С. Довгертом, можна дійти висновку про те, що в Україні, відповідно до її законів, іноземним особам надається охорона їх авторських і суміжних прав на основі принципу національного режиму, якщо це прямо передбачено міжнародними договорами України, або на основі принципу взаємності. Тобто фактично можна зазначити, що на практиці в будь-якому випадку на іноземних суб'єктів авторського права і суміжних прав поширюються всі права і переваги, які встановлюються інститутом суміжних прав для українців.[26, с.380]

З питань охорони прав іноземних осіб в першу чергу потрібно звертати уваги на нормативно-правові акти, що є основними внутрішніми документами в Україні, а також на міжнародні документи. У разі виявлення колізій між внутрішнім та міжнародним документами, у будь-якому разі норми мають бути направлені на доповнення та повноцінний захист громадян, а питання їх застосування слід вирішувати у судово порядку, чи спираючись на роз'яснення від відповідальних органів влади, але лише за принципом максимального захисту всіх прав автора на створення чи реалізацію твору.

Судовий захист є головним та найбільш ефективним способом захисту авторських прав іноземних громадян в Україні, хоча і не самим швидким. Серед способів цивільно-правового захисту авторського права і суміжних прав, статтею 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначено наступне:

«За захистом свого авторського права і (або) суміжних прав суб'єкти авторського права та суміжних прав мають право звертатися в установленому порядку до суду та інших органів відповідно до їх компетенції.

При порушеннях будь-якою особою авторського права і (або) суміжних прав, передбачених Законом, недотриманні передбачених договором умов використання творів і (або) об'єктів суміжних прав, використанні творів і об'єктів суміжних прав з обходом технічних засобів захисту чи з підробленням інформації і (або) документів про управління правами чи створенні загрози неправомірного використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав та інших порушеннях особистих немайнових прав і майнових прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав суб'єкти авторського права і (або) суміжних прав мають право:

а) вимагати визнання та поновлення своїх прав, у тому числі забороняти дії, що порушують авторське право і (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;

б) звертатися до суду з позовом про поновлення порушених прав та (або) припинення дій, що порушують авторське право та (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;

в) подавати позови до суду про відшкодування моральної (немайнової) шкоди;

г) подавати позови до суду про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права і (або) суміжних прав, або виплату компенсацій;

д) вимагати припинення підготовчих дій до порушення авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі призупинення митних процедур, якщо є підозра, що можуть бути пропущені на митну територію України чи з її митної території контрафактні примірники творів, фонограм, відеограм, засоби обходу технічних засобів захисту, в порядку, передбаченому Митним кодексом України;

е) брати участь в інспектуванні виробничих приміщень, складів, технологічних процесів і господарських операцій, пов'язаних з виготовленням примірників творів, фонограм і відеограм, щодо яких є підстави для підозри про порушення чи загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

є) вимагати, в тому числі у судовому порядку, публікації в засобах масової інформації даних про допущені порушення авторського права і (або) суміжних прав та судові рішення щодо цих порушень;

ж) вимагати від осіб, які порушують авторське право і (або) суміжні права позивача, надання інформації про третіх осіб, задіяних у виробництві та розповсюдженні контрафактних примірників творів і об'єктів суміжних прав, а також засобів обходу технічних засобів захисту, та про канали їх розповсюдження;

з) вимагати прийняття інших передбачених законодавством заходів, пов'язаних із захистом авторського права та суміжних прав;

и) здійснювати захист авторського права і (або) суміжних прав у порядку, визначеному Законом» [5].

Суду слід враховувати, що у визначенні форми правочину про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, який вчиняється у правовідносинах з іноземним елементом, застосовуються вимоги частин першої і третьої статті 31 Закону України «Про міжнародне приватне право»[8].

В Україні існує проблема у сфері захисту авторських прав, в першу чергу її слід пов'язувати з недостатнім рівнем інформативності, який повинна надавати держава щодо можливостей, методів та способів захисту авторських прав, що стосується всіх суб'єктів, незалежно від громадянства. Недостатня обізнаність автора не створює йому належного взаємозв'язку з органами державної влади, судами та не дає змогу належним чином захищати свої права. Звідси виникає і недостатній обсяг судової практики, яку можна використовувати у бік захисту автора, що негативно впливає на розвиток культури в Україні.

Поділяючи думку заступника голови Верховного Суду, голови Касаційного господарського Суду Богдана Львова, варто зазначити, що недостатній рівень обізнаності громадян у сфері використання та захисту прав інтелектуальної власності є пріоритетним питанням не тільки для правників, а і для освітян.

Богдан Львов констатував, що протягом останніх кількох років неодноразово питання правовласників, пов'язані із захистом інтелектуальної власності, не знаходять ефективного судового захисту, правовласники перестають звертатися до суду, їхні права залишаються без захисту і без реалізації, це негативно позначається на економічному досвіді держави. Саме тому і було підтримано створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності, хоча ця тема наразі дуже болісна, тому що жоден суд не створювався так довго. Необхідно передбачити, що з початком діяльності ІР-суду суди господарської, адміністративної та цивільної юрисдикції закінчують розгляд відповідних справ, а нові позовні заяви подаються до новоутвореного суду [37].

Надзвичайно важливим для присутності іноземного елемента в сфері інтелектуальної власності, що існує в Україні є судова реформа та створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Наразі вимоги до кандидатів в судді не відповідають концепції існування суду та взагалі ідеї його створення.

Цитата Антона Капітоненка, юриста міжнародної юридичної групи Baker McKenzie досить добре вказує на проблему підбору кандидатів на вакантні посади суду: «Якщо проаналізувати кандидатів, які були допущені до конкурсу на вакантні посади суду, а їх було 210 на 21 вакантну посаду, то 90% кандидатів є представниками суддівського корпусу, багато з яких можуть не мати досвіду розгляду спорів у сфері інтелектуальної власності, і лише 10% є патентними повіреними / адвокатами, які мають підтверджений досвід у сфері інтелектуальної власності. Серед 21 кандидата, які набрали найбільшу кількість балів під час іспиту, 20 кандидатів є суддями і лише 1 із них є патентним повіреним»[23], що в свою чергу породжує певну недовіру до нового суду,

оскільки найбільший успіх, якого можна досягти у судовій реформі - це зміна кадрів, чого не відбувається при формуванні нових судів.

Можна зробити висновок, що реалізація авторських прав на сценічні твори іноземними громадянами в Україні є досить схожою з реалізацією авторських прав на сценічні твори громадянами України. Відмінності є лише в способах судового захисту, але спори щодо сценічних творів, чи постановок сценічних творів за останні роки не мали місця в судочинстві України.

Український культурний простір цінує творчість іноземців, та досить адаптований до міжнародних норм у сфері авторського права, але з економічного погляду Україна, в більшості випадків, не має змоги привернути до себе увагу іноземного автора.

Таким чином є необхідність розробки нових підходів для адаптування України у світовому економічному просторі як конкурентноспроможної країни. Звісно головна мета потечійних змін полягає у покращенні інвестиційної привабливості країни, як культурної сцени, де розкриваються нові можливості для іноземних авторів, а також для продовження життя світової культурної спадщини. Всеж вищевикладені положення звертають нас до перспективи безперешкодної і добре налагодженої роботи судової системи у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

РОЗДІЛ 2

СЦЕНІЧНИЙ ТВІР ЯК ПРЕДМЕТ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

2.1. Розпорядження правами на сценічний твір на підставі договору

Аналізуючи Главу 75 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [4] та Закон України «Про авторське право та суміжні права» [5], можна дати чітке визначення майновим правам автора на сценічний твір - це права, за допомогою яких автор виключно самостійно вирішує питання реалізації об'єкту особистої інтелектуальної праці. Реалізація таких творів проявляється у виключному праві використання твору автором, або ж через передачу права на використання (розпорядження) іншим особам на підставі договору, чи навпаки - заборону використання (розпорядження) твору. Цивільне законодавство передбачає можливість застосування методів, метою яких є заборона чи перешкоджання неправомірному використанню творів, але лише у способи, які не порушують норм чинного законодавства.

Закон України «Про авторське право та суміжні права» пропонує застосовувати до відносин з передачі прав на використання твору авторські договори [5], але суть поняття не розкривається Законом та ЦК України. Авторський договір за правовою природою прийнято відносити до цивільно-правових договорів. Твори для сценічного показу та сценічна обробка творів є об'єктами авторського права, як зазначено в статті 433 ЦК України [4], а також в статті 8 Закону України «Про авторське право та суміжні права» [5]. Пропонується ототожнити поняття «Твори для сценічного показу» та «Сценічні твори», а також «Сценічна обробка творів» та «Постановка сценічного твору». Розпорядження правами на сценічний твір здійснюється на підставі договорів, що зазначаються в ч. 1 ст. 1107 ЦК України [4], але їх перелік не є вичерпним. Таким чином, можна вважати, що законодавець чітко не визначає способи передачі прав на використання сценічного твору.

Штефан А.С. зазначає, що передача права на використання твору може мати виключний або невиключний характер. У першому випадку право на використання сценічного твору має чітко визначені межі, користувачем є лише одна, конкретно визначена в договорі особа. Тобто порушення такої вимоги та надання можливості використання твору іншій особі буде вважатися порушенням прав автора. Невиключний характер передбачає ж можливість використання сценічного твору декількома особами з однаковим обсягом прав [64, с.84-85].

Санченко О.І., посилаючись на статтю 8 Закону України «Про авторське право та суміжні права» зазначає, що розмежування сценічного твору і його постановки на різні об'єкти авторського права не є виправданим [55, с.157], але таке твердження є суперечливим. Головні культурні сцени країни, як правило використовують в своїй діяльності твори, що є суспільним надбанням, а формування сценічної постановки такого твору є комплексом об'єктів авторського права. Об'єднання таких понять, як і розмежування в сучасному праві відсутнє. Така прогалина є проблемою під час укладання ліцензійного договору, оскільки розпорядження авторськими правами на сценічний твір та на його постановку здебільшого знаходять місце як одне ціле. Прикладом є укладання ліцензійного договору на публічне використання костюмів з художником-костюмером. Самостійно предмет такого договору не є елементом сценічного твору, оскільки не визначається законодавством.

Чітке визначення сценічного твору чи його постановки, їх окремих елементів у нормативно-правових відсутнє, але в той же час Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. №72 «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» передбачає авторську винагороду за публічне виконання творів літератури і мистецтва, що можна ототожнити з постановкою сценічного твору. Наприклад, такий музично-драматичний твір, як опера, передбачає виплату винагороди автору музики (композитору), автору лібрето, хореографу, режисеру-постановнику, художнику-сценографу і художнику по костюмах [13]. Самостійно опера - це лише задум, тобто сам твір, а для його відтворення використовують об'єкти авторського

права, що належать вищевказаним особам. На практиці авторські винагороди виплачуються за ліцензійним договором.

Харитонова О.І. та Харитонов Є.О. у свої працях пропонують лише об'єднання понять «суб'єкт об'єктивного права», «суб'єкт суб'єктивного права» (володілець права), «суб'єкт правовідносин». Суб'єкт об'єктивного права - це особа, що є правосуб'єктною, має права і може бути учасником правовідносин. Суб'єкт права у суб'єктивному значенні останнього - це особа, яка має конкретне право, тобто така особа, за якою зберігається право конкретної поведінки, що виникло з результату її інтелектуальної діяльності. Суб'єкт правовідносин - володілець визначених прав у правовідносинах з іншими учасниками, які разом мають певний обсяг прав та обов'язків [62, с.60,65].

У випадку, коли особи об'єднують вищезазначені поняття слід зауважити, що основним елементом захисту майнових прав на інтелектуальну власність є ліцензійний договір. Ліцензійний договір визначає особливі умови його укладання, до яких віднесено:

- вид ліцензії;
- сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права, тощо);
- розмір, порядок і строки виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності. (ч.3. ст.1109 ЦК України)

Перелік не є вичерпним, оскільки передбачені інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у договір. Стаття 1109 ЦК України має вагому прогалину при визначенні істотних умов ліцензійного договору, оскільки не містить в собі таких важливих пунктів, як:

- найменування твору та прізвище, ім'я, по батькові особи, що є його автором;
- найменування творчої ролі та прізвище, ім'я, по батькові особи, яка реалізує твори у спосіб, визначений договором.

Такі умови мають бути внесені до предмету договору одним пунктом, для тісного та нерозривного зв'язку з суб'єктом договору.

Гордієнко С.Г. у своїх працях зазначає, що охорона прав інтелектуальної власності є недостатньо розвиненою в Україні, а також взагалі не адаптованою до права Європейського Союзу [24, с.142-143].

Прикладом такої думки є договір про передачу права на використання сценічного твору, видавничий договір, оскільки він може укладатися як в письмовій, так і в усній формі. Усна форма договору має місце лише у випадку її використання щодо публікації твору у періодичних виданнях, що може викликати негативні наслідки для автора. Відповідно до пункту 9 частини 1 Закону України «Про видавничу справу» видання - твір (документ), що пройшов редакційно-видавниче опрацювання, виготовлений шляхом друкування, тиснення або іншим способом, містить інформацію, призначену для поширення, і відповідає вимогам нормативно-правових актів з питань видавничого оформлення, поліграфічного і технічного виконання [9].

За видавничим договором автор зобов'язується створити літературний твір що буде відповідати усім вимогам, зазначеним у договорі, та передати видавництву майнові права на твір. Це може бути:

- право на використання Твору;
- виключне право дозволяти використання Твору;
- право перешкоджати неправомірному використанню Твору, у тому числі забороняти таке використання.

Передбачається набуття видавництвом таких прав та обов'язків:

- видавництво набуває всі майнові права на твір, що передаються;
- видавництво зобов'язується видати твір лише зазначеним тиражем;
- видавництво зобов'язується дотримуватися особистих немайнових прав автора;
- видавництво зобов'язується виплатити визначену договором винагороду.

Але розвиток технологій ставить під ризик авторів, оскільки періодичні видання стрімко переходять від класичного друкованого вигляду до розміщення

інформації на електронних ресурсах. Існування усної форми договору не є доцільним, а в письмовій формі договір має передбачати умову, яка б забороняла чи навпаки дозволяла використання сценічного твору на просторах мережі інтернет, але лише у випадку, коли існує реальний механізм захисту авторських прав. Реалізація ліцензійних договорів передбачає публічне виконання сценічних творів [20, с.62]. Для приклада, Державне підприємство «Національний академічний театр опери та балету України імені Т.Г. Шевченка» реалізує квитки на вистави для певної кількості осіб, що передбачають дозвіл на відвідування заходу, де відбувається публічний показ сценічного твору. Сама реалізація передбачає, що Театр висуває пропозицію укласти договір, а особа її приймає на умовах, визначених Театром. У договорі передбачені такі положення:

«Всі об'єкти, розміщені на Сайті, програмний код, торгові марки, а також елементи дизайну, текст, графічні зображення, ілюстрації, відео, скрипти, програми, музика, звуки та інші об'єкти і їх добірки, є об'єктами виключних прав Театру і інших правовласників, всі права на ці об'єкти захищені. Кожен з вказаних об'єктів не може бути скопійований (відтворений), перероблений, розповсюджений, відображений у фреймі, опублікований, завантажений, переданий, проданий або іншим способом використаний цілком або частково без попереднього дозволу правовласника» [26]. Але на практиці особи не дотримуються вищевикладених зобов'язань, порушують умови договору та авторські права, копіюють, розповсюджують сценічний твір та його постановку за допомогою різноманітних гаджетів. Виникає питання, ким саме порушене авторське право, оскільки в такій ситуації ліцензійний договір укладений з Театром, який має зобов'язання забезпечити матеріально-технічний механізм захисту сценічного твору та його постановки.

Будь-який автор або особи, які є власниками авторських прав, можуть передати в цілому майнові авторські права на сценічний твір до інших осіб укладаючи договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності (ст. 1113 ЦК України), про передачу (відчуження) майнових прав

суб'єктів авторського права (ст. 31 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Такий договір обов'язково має бути укладений у письмовій формі. Передбачено два види такого договору, за якими відбувається:

- повне відчуження майнових прав на сценічний твір, коли автор передає всі майнові права у повному обсязі іншій особі. В такому випадку право використання та розпорядження майновими правами буде здійснюватися виключно особою, що їх набула, а попередній власник позбавиться такої можливості;
- відчуження певної, визначеної договором частки майнових прав. Тобто автор та особа за допомогою договору фіксують той обсяг прав на розпорядження чи використання сценічного твору, який вважають за потрібне. Реалізація такої частки може відбуватися як у порядку спільного використання чи розпорядження, так і індивідуально.

Закон не визначає цього безпосередньо, однак для договору про відчуження (продаж) майнових прав на твір важливими є такі умови:

- порядок передачі твору від автора чи іншої особи, яка має авторське право, до нового суб'єкта авторського права;
- момент набуття майнових прав на твір новим суб'єктом авторського права [64, с.87-88].

Ще одним із видів авторського договору є договір замовлення створити авторський твір чи окрему частину його постановки. Часто його називають службовим, але таке твердження є помилковим, оскільки створення службового твору відноситься відносно, що виникають із трудових договорів [52]. Слід зауважити, що у разі укладання договору замовлення на сценічний твір чи його постановку потрібно чітко визначити певні умови, серед яких:

- мета, способи використання твору;
- розподіл авторських прав на сценічний твір після його створення між сторонами договору;
- умови оплати винагороди на створення твору;

- технічні умови, за допомогою та в умовах яких буде створюватися сценічний твір, постановка сценічного твору чи їх окремі частини;
- повна характеристика та вимоги до замовлення;
- строки, відведені на виконання замовлення;
- відповідальність за неналежне виконання зобов'язань сторонами.

Договір укладається виключно в письмовій формі, а наявність в ньому умов, що обмежують права автора без його згоди будуть нікчемними та є загрозою для визнання договору нікчемним в цілому.

Повертаючись до службового твору, варто врахувати наявність службового завдання, в якому міститься вимога до створення сценічного твору, постановки чи окремих їх частин, а також акт виконаних робіт. Важливими будуть умови трудового договору з автором, оскільки саме ними регламентується розподіл майнових прав. В подальшому договір, службове завдання та акт виконаних робіт будуть складовими елементами при реєстрації авторського права [43, с.121-124].

Слід враховувати, що у деяких випадках, відповідно до статті 444 ЦК України твір може бути вільно, без згоди автора та інших осіб, та безоплатно використаний будь-якою особою в разі:

- 1) як цитата з правомірно опублікованого твору або як ілюстрація у виданнях, радіо-телепередачах, фонограмах та відеограмах, призначених для навчання, за умови дотримання звичаїв, зазначення джерела запозичення та імені автора, якщо воно вказане в такому джерелі, та в обсязі, виправданому поставленою метою;
- 2) для відтворення у судовому та адміністративному провадженні в обсязі, виправданому цією метою;
- 3) в інших випадках, передбачених законом.

Особа, яка використовує твір, зобов'язана зазначити ім'я автора твору та джерело запозичення, а у випадку застосування статті 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права» без згоди автора чи іншої особи, яка має авторське право, але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускається:

1) використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою, в тому числі цитування статей з газет і журналів у формі оглядів преси, якщо воно зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаться; вільне використання цитат у формі коротких уривків з виступів і творів, включених до фонограми (відеограми) або програми мовлення;

2) використання літературних і художніх творів в обсязі, виправданому поставленою метою, як ілюстрацій у виданнях, передачах мовлення, звукозаписах чи відеозаписах навчального характеру;

3) відтворення у пресі, публічне виконання чи публічне сповіщення попередньо опублікованих у газетах або журналах статей з поточних економічних, політичних, релігійних та соціальних питань чи публічно сповіщених творів такого са- мого характеру у випадках, коли право на таке відтворення, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення спеціально не заборонено автором;

4) відтворення з метою висвітлення поточних подій засобами фотографії або кінематографії, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення творів, побачених або почутих під час перебігу таких подій, в обсязі, виправданому інформаційною метою;

5) відтворення у каталогах творів, виставлених на доступних публіці виставках, аукціонах, ярмарках або у колекціях для висвітлення зазначених заходів, без використання цих каталогів у комерційних цілях;

6) видання та відтворення випущених у світ творів рельєфно-крапковим шрифтом для сліпих та аудіотворів (аудіодокументі, аудіокниг) з нанесенням спеціального цифрового формату для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією, розмітки для зручної навігації з метою розповсюдження між інвалідами по зору та осіб з дислексією, а також поповнення бібліотечних фондів спеціалізованих бібліотек, бібліотек навчальних закладів та центрів реабілітації для інвалідів і дітей інвалідів по зору, громадських організацій сліпих,

підприємств, установ, організацій, де працюють інваліди по зору, крім випадків прямого чи опосередкованого використання цих творів з комерційною метою;

7) відтворення творів для судового і адміністративного провадження в обсязі, виправданому цією метою;

8) публічне виконання музичних творів під час офіційних і релігійних церемоній, а також похоронів в обсязі, виправданому характером таких церемоній;

9) відтворення з інформаційною метою у газетах та інших періодичних виданнях, передача в ефір або інше публічне сповіщення публічно виголошених промов, звернень, доповідей та інших подібних творів в обсязі, виправданому поставленою метою;

9-1) використання правомірно оприлюднених літературних, художніх, музичних та інших творів для створення на їх основі іншого твору в жанрі літературної, музичної або іншої дії, попури або

10) відтворення твору в цілях і за умов, передбачених статтями 22-25 цього Закону;

11) адаптація існуючих і створюваних аудіовізуальних творів для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією шляхом застосування аудіодискрипції (тифлокоментування).

Зазначений перелік вільного використання творів є вичерпним.

Перелік вільного використання творів також підтримується позицією Вищого господарського суду України у складі: судді Львова Б.Ю., Палія В.В. і Прокопанича Г.К. у постанові від 26.01.2016 № 910/11320/13 [14].

Договірні відносини у сфері розпорядження правами на сценічний твір є складним механізмом, який в першу чергу потребує розмежування сценічного твору та постановки сценічного твору. Доцільно доповнити частину 1 статті 433 ЦК України такими пунктами, як «Сценічний твір» та «Постановка сценічного твору», та розтлумачити їх в Законі України «Про авторське право та суміжні права». Зазначається, що при встановленні сфери дії договору на сценічний твір як єдиний об'єкт цивільних правовідносин - останній не може існувати. Пропонується

розглядати сценічний твір, як - комплекс правовідносин, що складається із сукупної діяльності авторів щодо окремих частин сценічного твору чи його постановки, які закріплені авторськими договорами. Існуючі на даний момент визначення договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності не висвітлюють важливих умов для захисту прав авторів, тому їх наведено у роботі. Порухення авторських прав в умовах технологічного процесу є прогалиною не договору, а пов'язаного з ним матеріально-технічного механізму захисту, таким чином існує необхідність додати його до передумов виникненню договірних відносин.

Примак В.Д. у своїх роботах зазначає, що відшкодування моральної шкоди є типовим засобом цивільно-правового захисту, що застосовується у випадках заподіяння особі немайнових втрат внаслідок порушення абсолютних та відносних прав, тобто такий захист можна застосовувати щодо авторів чиї права на твори були порушені. Головною метою застосування відшкодування є компенсація винятково немайнових втрат потерпілого (статті 23, 1167 ЦК України).

На механізми визначення такої компенсації впливають морально-правові засади справедливості, розумності й добросовісності. У випадку відшкодування моральної шкоди доцільно стягувати проценти річних та інфляційні втрати у відповідності до статті 625 ЦКУ, коли боржником не виконується рішення суду щодо сплати компенсації за завдані кредитором немайнові втрати [50, с.175-179]

Реєстрація договорів, які стосуються права автора на твір, з точки зору забезпечення виконання умов договору є вагомим аргументом при вирішенні спорів, що з них випливають, тому пункти статті 1114 Цивільного кодексу України щодо необов'язковості державної реєстрації слід змінити на протилежні. Такі зміни будуть основоположними до нового підходу у сфері захисту договірних відносин щодо розпорядження правами автора. Відсутність судової практики обумовлена слабкими механізмами відновлення порушених прав, а тому юристи-практики не беруться за спори, що виникають з приводу подібних правовідносин.

2.2. Проблеми застосування ліцензійного договору на сценічний твір у сфері культури

Основною проблемою застосування ліцензійних договорів в Україні є застарілість законодавчої бази, яка не встигає розвиватися в умовах діджиталізації. На практиці досить часто виникають проблеми застосування невідцифрованого алгоритму дій, тобто прийнято вважати, що підписання ліцензійного договору вимагає обов'язкову письмову, матеріально виражену форму, наявність реквізитів сторін, які будуть викладені в договорі. У період цифрового розвитку такі умови доцільно замінити накладенням електронного цифрового підпису на електронну версію договору, що на даний момент недостатньо розвинено в Україні.

ЦК України закріплює стандартизовану форму ліцензійного договору, хоча в спеціальному законодавстві з інтелектуальної власності авторський договір у сфері авторського права є відокремленим.

При укладанні ліцензійного договору на сценічний твір слід врахувати важливість ч. 1 ст. 641 ЦК України, в якій викладено, що пропозицію укласти договір (оферту) може зробити кожна зі сторін майбутнього договору. Тлумачення такої норми розкривається у тому, що суб'єкти авторських прав, суміжних прав а також ліцензар та ліцензіат є різними в правах направлення іншій стороні пропозицію укласти договір.

Недоліком вказаної норми є те, що вона не містить переліку умов, які повинна містити оферта. Іноді перелічені у ст. 641 ЦК України умови визначають як ознаки оферти, так і визначають ще одну ознаку – оферта має бути «досить виразною», коли зі змісту оферти адресат може зробити правильний висновок про волю оферента.

Але коли в оферті наявні інші істотні умови для ліцензійного договору і виражене зобов'язання виконувати положення договору, то така пропозиція може вважатися досить вагомою для майбутнього укладення основного договору.

У ч. 3 ст. 1109 ЦК України, наведено певні умови ліцензійного договору, а саме вид ліцензії, сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права, тощо), розмір, порядок і строки виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у договір. Але такі умови не визначаються, як істотні, тому можуть просто не враховуватися.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 638 ЦК України договір вважається укладеним, у разі досягнення сторонами згоди щодо всіх істотних умов, прийняття (акцепту) пропозиції є прийняттям всіх умов майбутнього договору, які викладені в оферті. Тобто всі істотні умови ліцензійного договору, який має бути укладеним в майбутньому визначає за власним бажанням, з дотриманням вимог законодавства особа, яка є оферентом.

Сукупність викладених вище положень характеризує досить серйозний, структурований підхід до укладання ліцензійного договору, але здебільшого саме такий підхід є проблемою для автора. Автор є особою, яка створює твір та здебільшого перебуває у творчому стані. Часто результат інтелектуальної діяльності автора реалізується довіреними особами. Автор укладає договір доручення на управління майновими авторськими правами. У розумінні ст. 45 Закону України «Про авторське право і суміжні права» автор реалізує свої права через повіреного. Повірені особи, організації використовують твори з метою отримання прибутку у вигляді відсотків від відрахувань, що належать автору. Автори, або ж повірені особи, що реалізують сценічні твори в культурному просторі України укладають ліцензійні договори на постановки та публічне виконання їх творів здебільшого у складі вистав. Тенденція до укладання таких договорів через повірених в останні роки є сталою.

Проблема застосування ліцензійних договорів на сценічний твір проявляється, в першу чергу, на платоспроможності ліцензіата. Так, постановою від 18 січня 2003 р. №72 «Про затвердження мінімальних ставок винагороди

(роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» встановлені лише мінімальні ставки винагород. Фактично, осовними ліцензіатами є Театри, що фінансуються здебільшого за рахунок державного бюджету та не мають фінансової спроможності співпрацювати з повіреними, що збільшують відсоткові ставки відрахувань для отримання прибутку[11].

В той час максимальні ставки винагород (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав відсутні. В таких умовах ліцензійні договори на сценічні твори можуть припинити своє існування та залишити багато творів осторонь головних сцен країни. Сценічні твори, що втілені у об'єктивній формі, придатній для сприймання іншими особами, для відтворення та розповсюдження не мають кількісних обмежень, тобто на законних підставах можуть використовуватися незліченну кількість разів від моменту створення. Але така ознака притаманна не всім творам, на що вказує ч.8 ст.1109 ЦК України.

В.В. Денисюк оперує таким визначенням щодо ліцензійного договору, що консенсуальний договір є укладеним на момент досягнення домовленості сторін по всіх істотних умовах (консенсус) та надання йому необхідної форми (учинення правочину), що відповідає вимозі ч. 2 ст. 639 ЦК України до письмової його форми [25, с. 116].

У ч. 2 ст. 1107 ЦК України та спеціальному законодавстві щодо ліцензійного договору та форми його укладання є вимоги, а саме обов'язковість його укладання в письмовій формі, а в іншому разі ліцензійний договір буде вважатися нікчемним. Дозволяється фіксація правочину в електронних документах, листах чи телеграмах, якими обмінялись сторони. Для електронних правочинів проставлення електронного підпису також є засобом «підписання» договору [49, с. 215].

Але щодо використання письмової форми є виняток, який притаманний договору про використання (опублікування) твору в періодичних виданнях, як передбачено у ч.1 ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [5].

А.А. Кетрар вважає, що таку форму договору «не можна визнати оптимальною», та підтримує пропозиції, оголошені в літературі, про використання «скороченого» договору, що містить предмет і розмір винагороди, як доказ існування договірних відносин між сторонами [32, с. 131].

Порядок укладання ліцензійного договору насамперед регулюється порядком укладання цивільно-правових договорів, описаного Главою 53 ЦК України. Якщо переглянути норми цієї глави то можна виділити наступне: загальний порядок укладення договору складається із двох основних етапів – оферти та акцепту та на загальних підставах відноситься до всіх цивільно-правових договорів, до яких також належить ліцензійний договір на використання будь-яких об'єктів авторського права [53, с.69].

Проблемним є питання укладення ліцензійного договору на використання об'єктів авторського права, що є скаладовими сценічного твору, через необхідність погодження сторонами істотної умови такого договору – умови, що унальність об'єкту авторського права за ліцензійним договором буде відповідати іміджу сцени, де він використовується та не псуватиме репутації цієї сцени, а також визначення, яка зі сторін буде контролювати процес додержання даних умов. Обов'язковість вимоги закону про письмову форму ліцензійного договору є особливою, оскільки має вплив на культуру, як і вимога про підписання договору особисто автором, так як в деяких випадках створює необхідність територіального переміщення автора, що не завжди є можливим.

Таким чином можна назвати істотні умови ліцензійного договору:

- 1) предмет договору;
- 2) територія;
- 3) строк, на який дозволено використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 4) розмір плати за його використання;
- 5) інші істотні умови, прямо визначені спеціальним законодавством України з інтелектуальної власності.

Звичайними умовами визначено умови про порядок та строки оплати за використання об'єкта права інтелектуальної власності. Для визначення окремої умови ліцензійного договору як істотної, застосовано принцип «від зворотного», який полягає у аналізі впливу відсутності певної умови договору на факт визнання його укладеним [70, с. 61].

Але розглядаючи вказані умови, культурний сектор України не застрахований від настання несприятливих наслідків у разі тимчасової чи постійної недієздатності автора. Якщо постановка сценічного твору містить у собі визначений перелік об'єктів авторського права, що в цілому формують сценічний твір, то слід зауважити, що існування сценічного твору із використанням заміни цих об'єктів буде мати вже інший унікальний вигляд. Наприклад, кожному диригенту належить свій, унікальний стиль диригування, таким чином постановка сценічного твору викладається на публіку неповторно, саме так як її бачить диригент. Навіть враховуючи певний рівень професіоналізму, схожість в технічних навичках диригування такої важливий елемент постановки сценічного твору не може бути ідентичним у разі виконання його різними особами. Таким чином, у разі заміни одного або кількох об'єктів авторського права, що формують постановку сценічного твору слід вважати таку постановку сценічного твору новою, унікальною. Доцільно включати до істотних умов ліцензійних договорів положення, що визначають автора постановки сценічного твору, як унікального володільця авторського права на конкретний об'єкт авторського права у постановці сценічного твору. Наявність таких умов у ліцензійному договорі надасть змогу автору використовувати привілегії своєї унікальності на об'єкт авторського права в публічному просторі. Прояви таких привілеїв, наприклад, є зазначення костюмера конкретної вистави на афіші театру, щоб глядач самостійно міг вибирати, чий витвір мистецтва йому більше подобається. Автор в такому разі набуває більшої популярності в суспільстві та формує собі аудиторія прихильників.

Враховуючи викладене зроблено висновок, що положення ЦК України, які встановлюють вимоги до форми ліцензійного договору, підлягають зміні.

Доцільним виглядає доповнення спеціального законодавства вище запропонованими істотними умовами ліцензійного договору. Таким чином автор матиме змогу просування своєї творчості у культурному просторі.

2.3. Перспектива функціональності державної реєстрації договору щодо розпорядження майновими правами на сценічний твір

Положення, які описують державна реєстрацію договору щодо розпорядження майновими правами на сценічний твір є тотожними положенням, що відображені у ч.1, 2 ст. 1114 ЦК України.

У 1114 статті закріплено, що ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності, ліцензійний договір, договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності не підлягають обов'язковій державній реєстрації, в той час, коли факт передання виключних майнових прав інтелектуальної власності, які є чинними після їх державної реєстрації, підлягає державній реєстрації.

Коваль І. Ф. зазначає, що державній реєстрації підлягає факт надання виключного права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, але на практиці виникає проблема у застосуванні вказаної норми та постає питання - вона розповсюджується лише на ліцензійний договір або лише на договір про передання майнових прав [34, с. 43].

Самостійно ліцензійний договір, за яким передаються виключні права не викликають обов'язка державної реєстрації, але за ініціативою однієї зі сторін передбачається проведення обов'язкової державної реєстрації. Така норма є спірною, оскільки надає одній зі сторін більший обсяг прав. Можна стверджувати, що доцільно закріпити обов'язок державної реєстрації до всіх ліцензійних договорів, таким чином автор та особа, яка в майбутньому буде оперувати авторськими правами будуть захищені в рівному обсязі та не залежати один від одного. В спеціальному законодавстві існують діючі норми, які

регламентують внесення даних до державних реєстрів про укладені ліцензійні договори щодо що стосуються права автора на твір [12].

Перспектива функціональності державної реєстрації договору щодо розпорядження майновими правами на сценічний твір в першу чергу обумовлена попитом. Цифровізація та швидке розповсюдження інформації в мережі Інтернет створює для автора умови, в яких він залишається мало захищеним від осіб, які потенційно мають змогу порушити авторські права, а державна реєстрація, в свою чергу, є додатковим елементом захисту авторських прав. Таким чином постає питання, чи в повному обсязі держава захищає автора від порушення його авторських прав. З одного боку необов'язковість державної реєстрації спонукає автора до додаткових дій, тобто дає йому право вибору, але якщо розглядати авторство в цілому, як потенційний інститут суспільного надбання, то слід привести норми, що регламентують державну реєстрацію до імперативних. Нажаль, в історії України досить часто виникають випадки, коли суспільне надбання нашої держави намагаються поцупити та присвоїти іноземні громадяни.

В Україні сформувалася доволі серйозна необхідність повернення обов'язкової державної реєстрації договорів щодо розпорядження майновими і хоча не всі науковці підтримують таку позицію Микитин В.І. все ж є прихильником вищевказаної норми, в свою чергу пропонує запровадження нової системи державної реєстрації ліцензійних договорів [38, с. 108].

Сценічний твір, в залежності від свого типу, знаходить відображення у матеріальному світі на сценах, яким притаманний конкретний тип вистав. Наприклад, оперетта доходить до глядача через Київський національний академічний театр оперетти, а класичний балет притаманний Національному академічному театру опери та балету України імені Т.Г. Шевченка. В той час, коли державна реєстрація договору щодо розпорядження майновими правами на сценічний твір захищає автора від недобросовісного використання сценічного твору, суб'єкт, який розпоряджається авторськими правами залишається незахищеним від недобросовісних дій з боку автора. На практиці виникають спори, коли автор передає однакові майнові права на твір різним особам

(паралельні ліцензії), між якими в подальшому виникає питання правомірності використання цих прав. Для подолання данної проблеми пропонується наступне:

- 1) обов'язкова державна реєстрація договору щодо розпорядження майновими правами на сценічний твір;
- 2) створення відкритого реєстру ліцензіатів.

Доречно говорити про створення відкритого реєстру ліцензіатів, та присвоєння унікальних номерів кожному сценічному твору, чи об'єктам авторського права, які є частинами постановки сценічного твору.

Такий реєстр може знайти своє місце в потужному проекті цифрової держави у смартфоні «Дія», створеного за ініціативою Президента України Володимири Зеленського та Міністерства цифрової трансформації України. За допомогою «Дія» в подальшому доцільно налагодити механізм підписання електронного договору щодо розпорядження майновими правами на сценічний твір за допомогою «Дія.Підпис» та позбавитися такої істотної умови договору, як письмова форма.

Сам процес реєстрації, відповідно до Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг», що вступив в силу 7 листопада 2021 року має бути переведений у електронну форму [10]. Електронна послуга державної реєстрації договору в перспективі має унеможливити всі незаконні дії щодо розпорядження майновими правами автора.

Враховуючи практику обов'язкової державної реєстрації договорів щодо розпорядження майновими правами різних країн світу немає однозначної думки про віднесення її до державної послуги, якою оперують лише держави з високим рівнем індексу людського розвитку.

Кожна країна використовує власну аргументацію для ухвалення рішення про порядок реєстрації ліцензійних договорів. Перш за все це необхідність захисту прав сторін для підтвердження належності (ліцензіару) та одержання (ліцензіатом) визначеного у договорі права використання об'єкта інтелектуальної власності, як доказ правомірності його використання.[21, с.45].

При вирішенні подібних спорів у судовому порядку, кожна сторона намагається захистити своє право на розпорядження майновими правами на твір, звідси впливають недобросовісні дії автора. Доведення правомірності використання об'єктів авторського права може відбуватися в досудовому порядку, в разі держаної реєстрації договору щодо розпорядження майновими правами на твір [53, с.91].

Заявки на державну реєстрацію договорів, які стосуються права автора на твір, подаються до Національного органу інтелектуальної власності, у паперовій формі стороною договору або її довіреною особою. Функції Національного органу інтелектуальної власності покладено на Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності»[13].

У разі коли договір не пройшов процедуру державної реєстрації, Український інститут інтелектуальної власності не має відомостей щодо належного розпорядника майновими правами на твір, а отже потенційний ліцензіат не має змоги переконатися у добросовісності автора.

Отже розширення функціональності державної реєстрації може вирішити вказані проблеми та подолати проблему бюрократії, що сформувалася в Україні. Враховуючи той факт, що законодавством охороняються права ліцензіатів при здійсненні державної реєстрації ліцензійних договорів, такі норми не є імперативними та однозначно потребують змін [42, с.105-106].

Реєстрація повинна бути максимально адаптована до активного цифрового розвитку України та стати прикладом для багатьох країн у світі. Розробка типових форм заявки на реєстрацію договору в електронній формі має забезпечити простоту та відкритість даного процесу. Пропонується визначити загальні умови, що мають міститися в заявці, з урахуванням чинних умов, відповідно до ЦК України, а саме: найменування сторін, ідентифікований об'єкт авторського права, вид ліцензії та умови її використання, зазначення території, на якій буде використовуватися ліцензія, строки дії та розмір винагороди за використання/відсутність винагороди.

Інтеграція викладених процесів до цифрового порталу «Дія» відповідатиме загальній концепції цифровізації державних послуг, а відкритість даних в сучасному світі привертає до себе все більше уваги. Україна має потенціал розвитку системи захисту авторських прав. Слід також врахувати, що такі послуги мають надаватися на безоплатній основі.

У сучасному світі захист авторських прав потребує нестандартних підходів та гнучких інструментів, що будуть забезпечувати інтереси сторін за авторськими договорами в рівному обсязі, а державна реєстрація договорів виглядає цілком перспективною для досягнення таких цілей.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідивши зміст сценічного твору, як об'єкта авторського права, практику реалізації авторських прав на сценічний твір та чинне законодавство України у сфері авторського права і суміжних прав, можна зробити аргументовані висновки та пропозиції, які вплинуть на подальше регулювання правових відносин щодо використання сценічного твору, а саме:

1. Сценічний твір, як об'єкт авторського права, має відповідати наступним ознакам: самостійний, викладений у матеріальній формі, індивідуально визначений (унікальний), придатний до публічного відтворення. Ознаки сценічного твору базуються на загальних ознаках, які притаманні більшості об'єктів, що охороняються авторським правом, їх специфічність полягає у ідеї автора втілити твір, який буде придатний до постановки на сцені. Тобто сам твір поєднується з елементами, які потенційно можуть бути відтворені на сцені. Сценічний твір починає існувати з моменту його першого публічного відтворення та необмежений у існуванні часом.

Для визначення сценічного твору, як окремого об'єкта авторського права, виникає потреба у внесенні змін до законодавства, а саме закріплення вищевизначених понять та ознак у Законі України «Про авторське право і суміжні права».

2. Відповідно до ч. 2 ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права» авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей, але у випадку, коли мова йде саме про сценічний твір слід враховувати, що основною метою його створення є донесення до загального відома. Будучи втіленим у певній формі, твір стає доступним для сприйняття іншими особами, тобто сценічний твір починає існувати з моменту його першого публічного відтворення та необмежений у існуванні часом. Момент виникнення авторського права на сценічний твір слід розмежовувати з моментом виникнення

авторського права на твір загалом. Наведене в роботі визначення «незавершений сценічний твір» показує нам суть створення сценічного твору, оскільки незавершена робота не буде в повному обсязі охоронятися законом, а за відсутності об'єктивної форми взагалі не вважатиметься об'єктом авторського права.

3. Момент виникнення та особливості реалізації авторських прав на сценічні твори іноземними громадянами в Україні здійснюється відповідно до принципу національного режиму і в цілому є майже аналогічним з правами, що використовують громадяни України. Особливість полягає у застосуванні судового захисту, але спори щодо сценічних творів чи постановок сценічних творів не є поширеними на території України.

Проблема іноземного елемента у сфері реалізації авторських прав на сценічні твори багато в чому залежить від фінансових можливостей української сцени. Гонорари, які пропонуються за використання сценічних творів в Україні не відповідають тим, які пропонуються у більш економічно розвинених країнах. Таким чином є необхідність розробки нових підходів для адаптації України у світовому економічному просторі як конкурентноспроможної країни. Вищевикладені положення відсилають нас до необхідності налагодженої роботи судової системи та зростання платоспроможності культурного сектору.

4. Доведено, що розпорядження правами на сценічний твір на підставі договору вимагає найшвидшого розмежування сценічного твору та постановки сценічного твору. Обумовлено це в першу чергу тим, що при встановленні сфери дії договору на сценічний твір як єдиний об'єкт цивільних правовідносин - останній не може існувати, тому що для надання йому правової охорони існує необхідність наявності об'єктивно вираженої форми. Об'єктивно виражена форма набувається при постановці сценічного твору. Пропонується розглядати сценічний твір як комплекс правовідносин, що складається із сукупної діяльності авторів щодо окремих частин сценічного твору чи його постановки, які закріплені авторськими договорами. Існуючі на даний момент визначення договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності не

висвітлюють важливих умов для захисту прав авторів, про що було наголошено у відповідних підрозділах роботи.

5. На підставі проведеного дослідження у законодавстві виявлено недостатню конкретизації істотних умов ліцензійного договору. Відсутність у ліцензійному договорі обов'язкових положень, які визнають автора окремої частини постановки сценічного твору, як унікального володільця авторського права на конкретний об'єкт авторського права у постановці сценічного твору стають перешкодою у популяризації творчих підходів автора. Для розвитку авторства в Україні та для захисту окремих частин сценічного твору, необхідно включити до спеціального законодавства умови про право зазначення автора, який є унікальним володільцем авторського права на окремі об'єкти у постановці сценічного твору. Наявність таких умов у ліцензійному договорі надасть змогу автору використовувати привілеї авторства у публічному просторі. Обґрунтовано необхідність усунення обов'язковості письмової форми ліцензійного договору, так як вона може стати територіальною перешкодою для автора, особливо в умовах глобальної пандемії.

6. Описано перспективи функціональності державної реєстрації договору щодо розпорядження майновими правами на сценічний твір. У роботі конкретизуються умови, що будуть найбільш сприятливими для автора та відповідатимуть загальній концепції розвитку інституту авторського права в Україні. Серед таких умов необхідно виділити наступні: інтеграція державної реєстрації договору в цифрові системи, що використовуються в Україні; відкритість даних, забезпечення типових форм для подачі заявок на реєстрацію. Пропонується визначити загальні умови, що мають міститися в заявках, а саме: найменування сторін, ідентифікований об'єкт авторського права, вид ліцензії та умови її використання, зазначення території, на якій буде використовуватися ліцензія, строки дії та розмір винагороди за використання/відсутність винагороди.

З метою удосконалення чинного законодавства України у сфері авторського права, а саме з питань регулювання цивільних правовідносин щодо

сценічного твору, пропонується внести наступні зміни та доповнення до деяких законодавчих актів України:

— у п.1 ч.1. ст. 433 Цивільного кодексу України внести зміни та закріпити наступні поняття:

«Сценічний твір – це результат інтелектуальної чи творчої діяльності автора в сфері літератури, мистецтва, науки, техніки, який може бути відтворений методом публічної постановки, у спосіб не заборонений законом»;

«Постановка сценічного твору – це публічне відтворення задуму автора сценічного твору самостійно чи за допомогою окремих об'єктів авторського права, що відповідають задуму автора, у спосіб не заборонений законом.»;

— у ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» внести зміни та закріпити наступне поняття:

«Незавершений сценічний твір – об'єкт авторського права, який є частиною творчого задуму автора та викладений в об'єктивній формі, вважається таким, що охороняється законом протягом 5 років з моменту створення»;

— у ст. 23 Закону України «Про театри та театральну справу» внести зміни та доповнити наступним поняттям:

«- автор або інша уповноважена ним особа чи особи, які мають відповідні права, в установленому законом порядку надають дозвіл на використання у будь-якому вигляді твору. В іншому випадку використання твору у будь-якому вигляді забороняється».

Зазначені пропозиції можуть бути імплементовані до законодавства України, а також можуть використовуватися у правозастосовній діяльності при реалізації авторських прав на сценічні твори.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 09.11.2021).
2. Всесвітня конвенція про авторське право від 06.09.1952 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052#Text (дата звернення: 09.11.2021).
3. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 09.09.1886 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення: 09.11.2021).
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 09.11.2021).
5. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 09.11.2021).
6. Про театри та театральну справу: Закон України від 31.05.2005 № 2605-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2605-15#Text> (дата звернення: 09.11.2021).
7. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text> (дата звернення: 09.11.2021).
8. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text> (дата звернення: 09.11.2021).
9. Про видавничу справу: Закон України від 05.06.1997 № 318/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 09.11.2021).

10. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг: Закон України від 07.11.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text> (дата звернення: 09.11.2021).

11. Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.2003 № 72 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.11.2021).

12. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 № 1756. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.11.2021).

13. Про Національний орган інтелектуальної власності : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.10.2020 № 1267-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1267-2020-p#Text> (дата звернення: 09.11.2021).

14. Про виплату компенсації за порушення виключних майнових авторських прав: Постанова Вищого господарського суду України від 26.01.2016 № 910/11320/13 URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/55245543> (дата звернення: 09.11.2021).

15. Про скасування постанови про відмову у вчиненні нотаріальної дії та зобов'язання вчинити певні дії: Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 12.07.2017 № 760/4704/16-ц URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/67828892> (дата звернення: 09.11.2021).

16. Щодо нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на суми авторської винагороди: Лист ДФС від 23.09.2016 № 20736/6/99-99-13-02-03-15 URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/podatkovikonsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnih-osib/69837.html> (дата звернення: 09.11.2021).

17. Авторське право: методичні вказівки до вивчення курсу для студентів спеціальностей 7.020.105.01, 8.020.105.01 “Документознавство та інформаційна діяльність” /Укладачі Кропівний В.М., Кропівна А.В., Молокост Л.А.. – Кіровоград: КНТУ, 2015. -97 с.

18. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / За заг. ред. канд. юрид. наук, доц. Нестерцової-Собакарь О.В. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. -140 с.

19. Актуальні проблеми права інтелектуальної власності : Навчальний посібник / В. К. Матвійчук, С. А. Пилипенко, Т. П. Устименко та ін.; За ред. І. С. Тімуш, Ю. В. Нікітіна, В. П. Мироненко. – К. : Національна академія управління, 2014. -352 с.

20. Басова Ю. О. Патентознавство та ліцензування : навчальний посібник / Ю. О. Басова, Г. М. Кожушко, І. В. Шурдук. – Полтава : ПУЕТ, 2019. – 165 с.

21. Бельтюкова Є.М. Правове регулювання наступництва майнових прав інтелектуальної власності за цивільним законодавством України. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2019. -183с.

22. Верба І.І. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник/ І.І.Верба, В.О.Коваль; за ред. С.В. Чікін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. -262 с.

23. Вісич О. А. Метадрама: теорія і репрезентація в українській літературі. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук за спеціальностями 10.01.06 «Теорія літератури»; 10.01.01 «Українська література». – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки Міністерства

освіти і науки України; Київський університет імені Бориса Грінченка Міністерства освіти і науки України. – Київ, 2019. -387с.

24. Гордієнко С.Г. Забезпечення інтересів України у сфері захисту інтелектуальної власності: нормативно-правове регулювання. Монографія. Київ, Видавничий дім «Скіф», КНТ 2008. -248 с.

25. Денисюк В.В. Порядок укладення цивільно-правового договору. Південноукраїнський правничий часопис. 2012. № 3. -15–118с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2012_3_44 (дата звернення 05.10.2021р.).

26. Договір про реалізацію, бронювання, повернення квитків та надання послуг сайтом Театру. URL: <https://opera.com.ua/publiczna-oferta> (дата звернення 05.10.2021).

27. Доктрина та практика захисту прав людини : навчальний посібник / Ю. С. Разметаєва. – Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. -364 с.

28. Доріс Лонг, Патриція Рей, Жаров В.О., Шевелева Т.М., Василенко І.Е., Дроб'язко В.С. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. Практичний посібник. – К.: «К.І.С.», 2007. -448 с.

29. Дюкареєва-Бержаніна К.Ю. Охорона прав інтелектуальної власності співавторів творів науки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль, 2019. -225с.

30. Еннан Р. Є. Право інтелектуальної власності : навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем галузі знань 08 «Право» / Р. Є. Еннан, С. В. Мазуренко. - Одеса : НУ "ОЮА", 2019.-136с.

31. Інтелектуальна власність : курс лекцій / Л. Ю. Прогонюк. — Миколаїв : МНАУ , 2020. -110 с.

32. Кетрар А.А. Щодо визначення правової природи авторського договору. Часопис цивілістики : Науково-практичний журнал. 2012. Вип. 13. с. 129-133.
33. Кірін, Р.С. Інтелектуальна власність [Текст]: підручник / Р.С. Кірін, В.Л. Хоменко, І.М. Коросташова. – Д.: Національний гірничий університет, 2012. -320 с.
34. Коваль І. Ф. Законодавче забезпечення державної реєстрації у сфері передання майнових прав інтелектуальної власності. Право і інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. 2015. № 1(4). – С. 42–48. URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Koval.pdf> (дата звернення: 05.10.2021).
35. Кортлан Б. А. Міжнародні аспекти охорони авторських і суміжних прав: гармонізація з нормами ЄС // Авторське право і суміжні права. Європейський досвід: У 2-х книгах / За ред. А. С. Довгерта. Книга 2: Виступи, статті європейських спеціалістів / Уклад. В. С. Дроб'язко. Київ: Ін Юре, 2001. - 266 с.
36. Криволапов Б.М. Порухення авторського права як актуальна проблема для України /Б.М. Криволапов, Н.В. Тесленко //Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2015. – №124 (ч. I). - с. 85 – 93.
37. Круглий стіл «Інтелектуальна власність: розвиток законодавства та еволюція господарського судочинства», 31 березня 2021 URL: <https://pravo.ua/iake-maibutnie-chekaie-na-vyshchyi-sud-z-pytan-intelektualnoi-vlasnosti/> (дата звернення: 05.10.2021).
38. Микитин В. І. Цивільно-правова відповідальність за порушення майнових прав інтелектуальної власності : дис. ... канд. юрид. наук :12.00.03 / Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності національної академії правових наук України. Київ. 2016. -196 с.
39. Мисенко О.П. Система об'єктів авторського права URL: <https://blog.liga.net/user/amyisenko/article/37234> (дата звернення: 05.10.2021).

40. Мисенко О.П. Правова природа театральної постановки URL: <https://blog.liga.net/user/amyisenko/article/37379> (дата звернення: 09.11.2021).
41. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник / за ред. А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. – Київ : Алерта, 2013. -400 с.
42. Міщенко О. П. Цивільно-правові способи здійснення авторських прав. – На правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Національна академія прокуратури України, Київ, 2015. -228с.
43. Москалюк, Н. Б. Право інтелектуальної власності. Практикум [Текст] : навч. посіб. / Н. Б. Москалюк, Л. В. Кузьмич. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. - 136 с.
44. Музыка, сценічні твори. Дестра, патентно-юридична фірма. URL: <https://destra.ua/copyright/music/> (дата звернення: 05.10.2021).
45. Нікулеско Д.С. Запитайте юриста: хто є власником службових творів – ви чи роботодавець? URL: <https://thepoint.rabota.ua/zapytayte-yurysta-hto-ye-vlasnykom-sluzhbovyh-tvoriv-vy-chy-robotodavets/> (дата звернення: 05.10.2021).
46. Питання охорони авторського права у наукових виданнях (методичні рекомендації) / Ю.М. Капіца, К.С. Шахбазян, Д.С. Махновський, О.Г. Вакаренко, А.І. Радченко, З.А. Болкотун. — Київ : Академперіодика, 2017. -110 с.
47. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / Бенедисюк І. М. та ін. Київ : К.І.С., 2018. -424 с.
48. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. - 696 с.
49. Право інтелектуальної власності: підручник для студентів вищих навч. закладів / за ред. О.А. Підпригори, О.Д. Святоцького. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. -624 с.

50. Примак В.Д. Особливості відшкодування моральної шкоди як заходу цивільно-правової відповідальності. Часопис Київського університету права. 2013. №3. с. 175-179.
51. Про віртуальні активи: Проект Закону України від 08.09.2021р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69110, (дата звернення 09.11.2021).
52. П'ять найпоширеніших помилок, які можуть призвести до втрати інтелектуальної власності, Юлія Шаповалова, керівник ІР практики, МЮК "KODEX" URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA013941 (дата звернення 09.11.2021).
53. Сабура С.О. Реалізація суб'єктивного права на творчість (цивільноправовий аспект).- Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.- Національний університет «Одеська юридична академія».- Одеса, 2021. -268с.
54. Садикова Я. М. Правові презумпції у справах про захист авторських прав [Електронний ресурс] / Я. М. Садикова // Форум права. – 2015. – № 3. – С. 205–211. – URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_3_37.pdf (дата звернення 09.11.2021).
55. Санченко О. І. Театральна постановка як об'єкт права інтелектуальної власності. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидат юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2019. -209 с.
56. Семків В. О., Шандра Р. С. Інтелектуальна власність : підручник для студентів неюридичних факультетів / В. О. Семків, Р. С. Шандра. – Львів: Галицький друкар, 2015. -280 с.
57. Сергій Галетій, Як руйнується сфера авторського права і суміжних прав в Україні, URL: <https://rpr.org.ua/news/yak-ruynuiet-sia-sfera-avtors-koho-prava-i-sumizhnykh-prav-v-ukraini/>.

58. Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: Матеріали науково-практичні конференції / 26 квітня 2019 р., м. Київ / Упоряд. : Фурашев В. М., Петряєв С. Ю., Барюаш В. А. – Київ : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Вид-во «Політехніка». 2019. -193 с.

59. Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення: тези доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції (20 квітня 2018 р.) / за ред. д.ю.н., проф. М. І. Іншина, к.ю.н. І. С. Сахарук. – Київ, 2018. -200 с.

60. Федорова Н. В. Телеформат як об'єкт авторського права. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. - Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України. Київ, 2021. -210с.

61. Фесенко Є. В. Особливості спадкування авторських прав. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України. – Харків, 2018. -220 с.

62. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Цивільні правовідносини: Навчальний посібник, Істина, Київ, 2008. -304с.

63. Харитонova О.І. Літературні та наукові твори як об'єкти авторського права: Часопис цивілістики. Науково-практичний журнал Випуск 21. Одеса, 2016. с.100-104.

64. Штефан А. С. Авторське право і суміжні права: особливості правової охорони, здійснення та захисту. Монографія, НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, ТОВ «НВП Інтерсервіс», Київ, 2017. -150 с.

65. Яворська О. С., Тарасенко Л. Л. Інтелектуальна власність у сфері театрального мистецтва. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. № 2. Київ : ІДЕЯПРИНТ, 2020. С. 258-262
66. Cathy Jewell. From Script to Screen: What Role for Intellectual Property? URL: https://www.wipo.int/pressroom/en/stories/ip_and_film.html (дата звернення: 05.10.2021).
67. Jennifer Womack (2007). Big Shop of Horrors: Ownership in Theatrical Design. Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal, 18, 28.
68. McJohn S. Copyright: Examples and Explanations. New York: Aspen Publishers, 2006. P. 26.
69. Peters, Jay (2021-03-05). Please do not give billionaire Jack Dorsey money for his tweet. The Verge (en). <https://www.theverge.com/2021/3/5/22316320/jack-dorsey-original-tweet-nft-cent-valubles> (дата звернення: 05.10.2021).
70. Smorodyna Alla. The Issue on Determination of the Scope of Rights Granted by the Licensing Contract under Civil Laws of Ukraine. Актуальні питання сучасної науки : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15-16 травня 2017 р.). Київ : Міжнародний центр наукових досліджень, 2017. С. 59–61.